

A wide-angle photograph of a modern building's courtyard. The building has large glass windows and a brick upper section. In the foreground, a group of young people are sitting on wide, grey concrete steps, engaged in conversation. Some are looking at their phones, while others are talking. The courtyard is paved with grey tiles and has a few small trees with sparse green leaves. The overall atmosphere is bright and open.

Ontrafel(er)aar. Praktijkonderzoek op Vlaamse basisscholen in beeld gebracht

Bénédicte Vanblaere, Carolien Frijns & Linda Naert
School <3 Onderzoek, 8 maart 2021

1. Praktijkonderzoek

Basisschool De Vrije Vogel maakt werk van uitgebreide rapporten voor de leerlingen. Dat is arbeidsintensief. Het lerarenteam vraagt zich af in welke mate de rapporten gelezen worden én toegankelijk zijn. Het merendeel van de ouders is namelijk anderstalig en/of laaggeletterd. Is het dan wel zinvol om op uitgebreide schriftelijke rapporten in te zetten? Wat vinden de ouders eigenlijk van het rapport?

1. Praktijkonderzoek

“De ideale leraar van nu is een **onderzoekende leraar**. Hij denkt kritisch na over zijn ervaringen in het onderwijs, vraagt zich af of dat onderwijs wel goed genoeg is voor zijn leerlingen en verzamelt en bewerkt gegevens om daar een stevig antwoord op te krijgen. Hij doet praktijkonderzoek.” (Bruggink & Harinck, 2012)

“Uit evaluaties blijkt dat directeuren onderzoek in hun school heel belangrijk vinden. Onderzoek kan namelijk een middel zijn om **duurzame schoolontwikkeling** te stimuleren. Dat wil zeggen dat het leidt tot verbeteringen van het onderwijs die ook op langere termijn nog zichtbaar zijn.” (Ros, 2016)

2. Onderzoeksopzet

- Tweejarig PWO-project: september 2019-augustus 2021
- Praktijkgerichte focus
- Multidisciplinair team

2. Onderzoeksopzet

Onderzoeksvragen

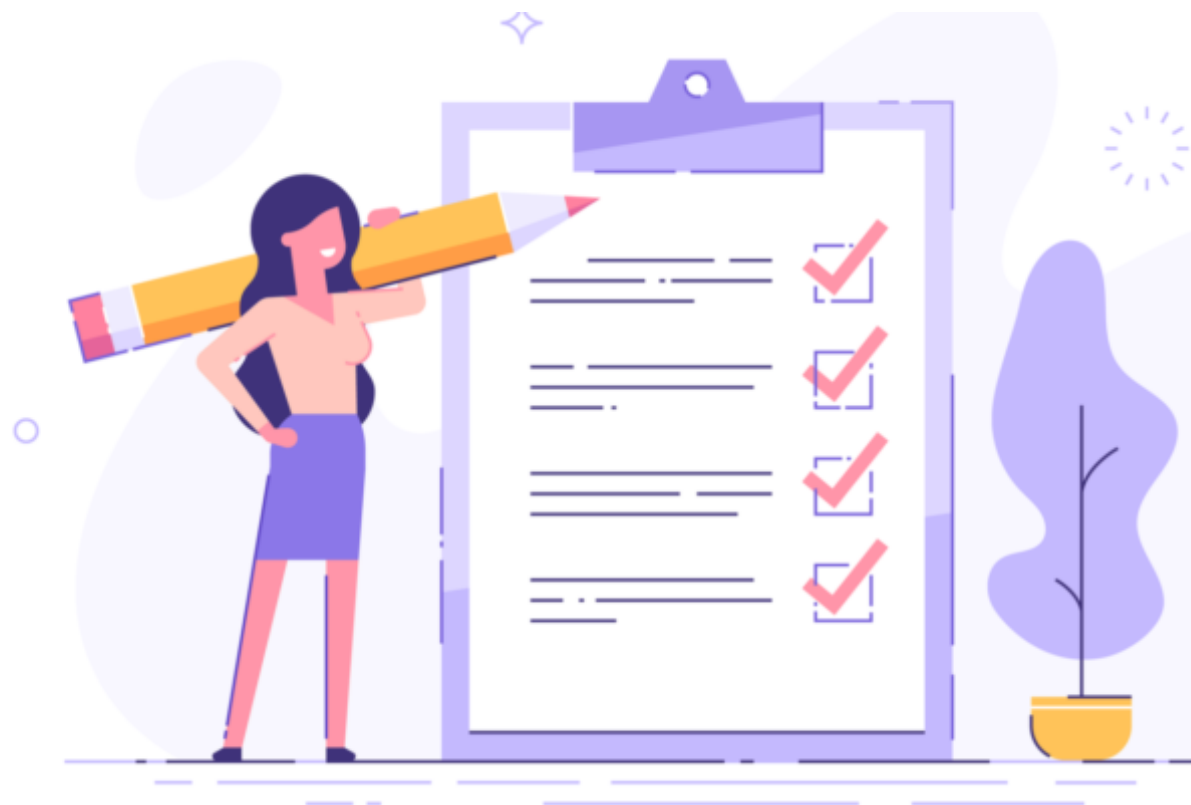
1. Wat is de huidige stand van zaken op het vlak van praktijkonderzoek in basisscholen?

2. Wat zijn randvoorwaarden om praktijkonderzoek te laten resulteren in een verbeterde onderwijspraktijk op schoolniveau?

3. Stand van zaken praktijkonderzoek

TEACHER TAPP

Als leraar ben je steeds op zoek naar hoe je beter aan de slag kan. Praktijkonderzoek kan hier bij helpen. Wat doe jij zoal?

2.032 responses on 26th November 2020

3. Survey – methode

- 156 respondenten uit het basisonderwijs
- Gemiddeld 20 jaar onderwijservaring

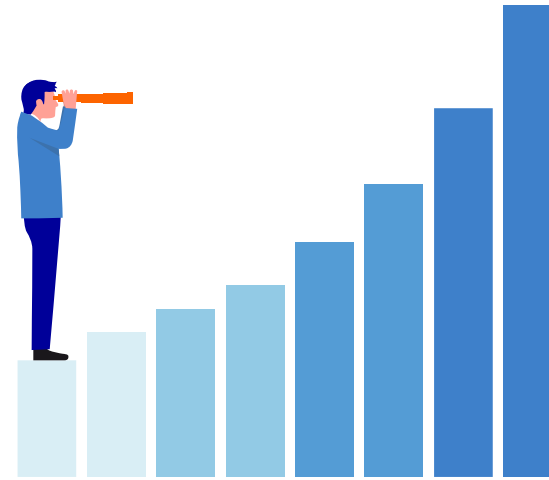
		Aantal	Procent
Functie	Leerkracht of zorgleerkracht	68	43,6
	Zorgcoördinator of beleidsondersteuner	26	16,7
	Schoolleider	62	39,7

		Aantal	Procent
Werkzaam in...	In beide	63	40,4
	In het kleuteronderwijs	30	19,2
	In het lager onderwijs	63	40,4

3. Survey – beschrijvende analyse

Bevraagde variabelen

1. Beheersen van onderzoeksvaardigheden
2. Collectieve efficacy praktijkonderzoek
3. Self-efficacy praktijkonderzoek
4. In de klas als leraar onderzoek doen
5. Als schoolteam onderzoek doen
6. In de klas als leraar onderzoek gebruiken
7. Als schoolteam onderzoek gebruiken

Welke variabele scoort het hoogst?
Welke variabele scoort het laagst?

Laat het weten via de poll!

3. Survey – beschrijvende analyse

Variabele
Als schoolteam onderzoek doen
Collectieve efficacy poz
Self-efficacy poz
In de klas als leraar onderzoek doen
Als schoolteam onderzoek gebruiken
Beheersen van onderzoeksvaardigheden
In de klas als leraar onderzoek gebruiken

Laag naar hoog

3. Survey – Significante verschillen achtergrondvariabelen

Wie scoort volgens jou het hoogst voor praktijkonderzoek doen (schoolniveau)?

- A. Leraren en zorgleraren
- B. Zorgcoördinatoren en beleidsondersteuners
- C. Schoolleiders

Wie scoort volgens jou het hoogst voor praktijkonderzoek doen (klas- en schoolniveau)? Schoolteamleden met...

- A. 0 – 5 jaar ervaring
- B. 6 – 15 jaar ervaring
- C. 16 – 30 jaar ervaring
- D. meer dan 30 jaar ervaring

Laat het weten via de poll!

RESULTAAT: Schoolleiders / 16-30 jaar ervaring

3. Survey – Kwalitatieve antwoorden

What's your story?

Wie? Waarover? Waardoor? Hulp?

Wie? Enkele leraren, de zorgcoördinator, de schoolleider

Waarover? Differentiatie, zorg(beleid), taal(beleid), nieuwe methode, schoolorganisatie

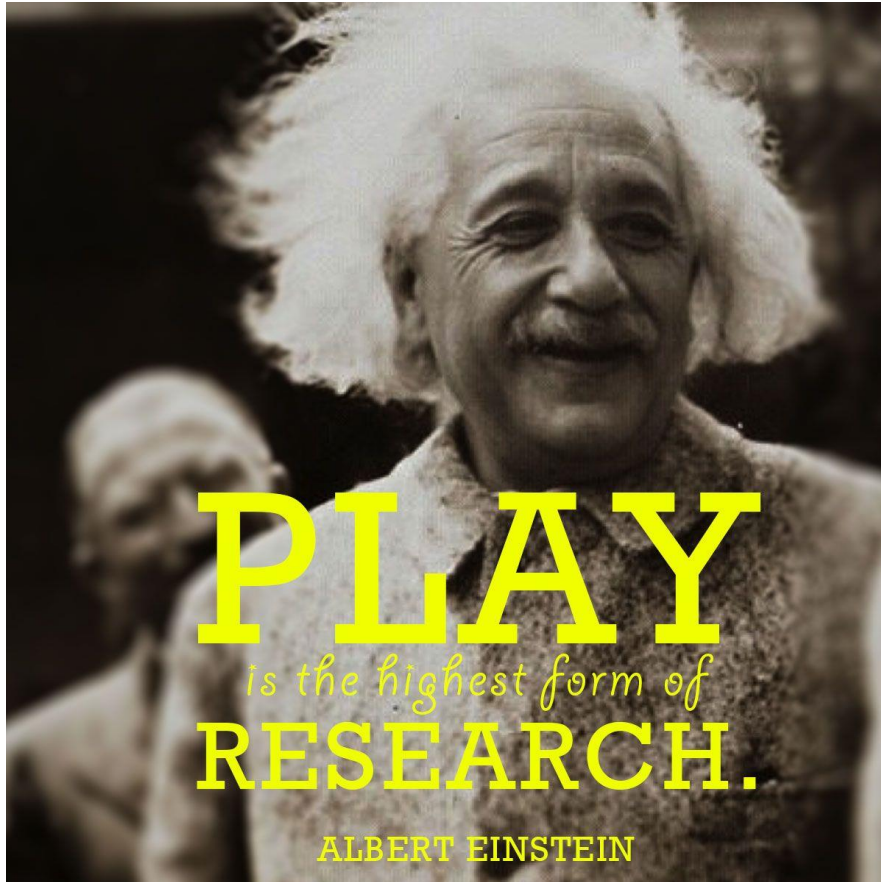

Waardoor? Probleem, interne kwaliteitszorg, externe kwaliteitszorg

Hulp? Pedagogisch begeleider, externe dienst, nascholing

Wat is er nodig?

Tijd en ruimte voor alle aspecten van het onderzoek

Professionalisering

Structurele omkadering

Schoolcultuur en leiderschap

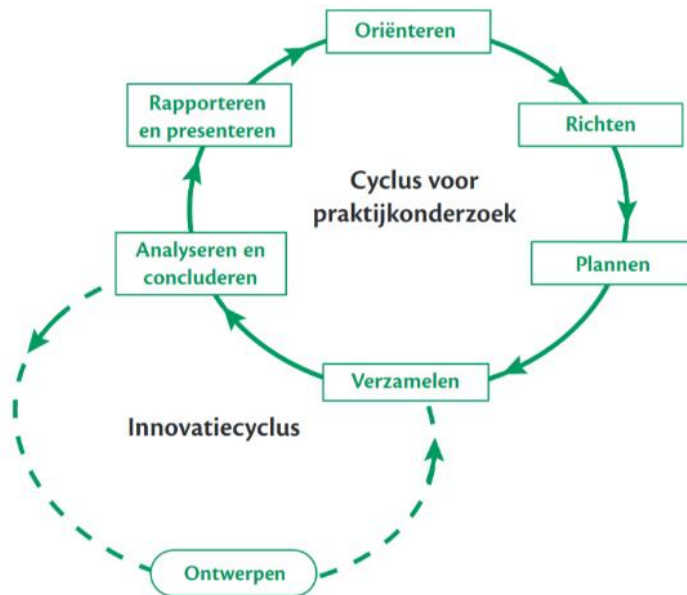
4. Analyse praktijkonderzoeksrapporten schoolontwikkelaars

- Hoe pakken (toekomstige) schoolontwikkelaars praktijkonderzoek aan?
- Wat zijn randvoorwaarden om praktijkonderzoek te laten resulteren in een verbeterde onderwijspraktijk op schoolniveau?

4. Analyse praktijkonderzoeksrapporten: Methode

- 1° Opleidingsonderdeel Bachelor-na-Bacheloropleiding
Schoolontwikkeling: onderzoeksvaardigheden

Documentenanalyse 19 onderzoeksrapporten:

- 9 leerkrachten
- 4 directies
- 5 zoco/beleidsmedewerkers
- 1 medewerker scholengemeenschap

4. Analyse praktijkonderzoekrapporten – conclusies

a. Aanpak (toekomstige) schoolontwikkelaars

- Brede verkenning rond welke praktijkproblemen, bekommernissen of nieuwsgierigheden er leven op school
  - Thema's: Welbevinden en leren van kinderen; ouders; schoolontwikkeling of innovatie; externe maatregelen of impulsen
- In nauwe samenwerking met het schoolteam zich richten op één praktijkprobleem en dat grondig in kaart brengen
  - Wie, wat, wanneer, waarom, waar, hoe

4. Analyse praktijkonderzoekrapporten – conclusies

a. Aanpak (toekomstige) schoolontwikkelaars

- Hulpbronnen inzetten en geschikte methodologie hanteren
  - Onderzoek cyclus is nieuw maar geeft houvast
  - Input praktijkcontext en literatuur
- Streven naar concrete, praktijkgerichte resultaten en opbrengsten voor klas- of schoolpraktijk
  - Veranderingen in onderzoekende houding en cultuur:
    - Dialoog, nieuwe vragen of perspectieven, leer- en verbeterkansen zien, vaardiger worden in onderzoek, ...
  - Concrete bijsturingen of intenties voor verbeterde onderwijskwaliteit
    - Nieuwe aanpak, tips, methodes, visie, duidelijke parameters, ontwerpisen, nieuwe stijl, ...

4. Analyse praktijkonderzoeksrapporten – conclusies

b. Randvoorwaarden voor praktijkonderzoek als motor voor schoolontwikkeling

Tijd en ruimte

Omkadering en
ondersteuning
schoolleider

Onderzoeksvaardigheden

Dialogoog en samenwerking

Transparante
communicatie en gedeeld
perspectief

Onderzoekende
schoolcultuur

4. Analyse praktijkonderzoeksrapporten – conclusies

b. Randvoorwaarden voor praktijkonderzoek als motor voor schoolontwikkeling

Praktijkonderzoek vraagt en creëert dialoog en samenwerking

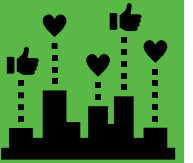
“De hulp van klasleerkrachten bij het afnemen van de enquête was niet alleen handig als ondersteuning, maar creëerde ook een golf van betrokkenheid. Een leerkracht vertelde me achteraf: ‘Ik heb de enquête afgenomen en nadien hadden we spontaan een klasgesprek.’ Enkele dagen na de afname van de enquête vroeg een andere collega: ‘En? Zijn er al resultaten van de enquête? Ik ben echt benieuwd!’ Dit was niet alleen fijn om te horen, dit toonde eveneens de zin van het team om dit praktijkprobleem mee op te lossen.”

4. Analyse praktijkonderzoekrapporten – conclusies

b. Randvoorwaarden voor praktijkonderzoek als motor voor schoolontwikkeling

Praktijkonderzoek vraagt transparante communicatie en een gedeeld perspectief

- *“Het is voor de school prioriteit dat ik me verdiep in dit praktijkprobleem”*
- *“Het lijkt me wel belangrijk dat je ongeveer dezelfde visie hebt over het onderzoeksdoel”.*
- *De inhoudelijke doelstelling van het onderzoek en het perspectief van een “verbetering van ons onderwijs aan kinderen”, blijken dus heel belangrijk te zijn.*

4. Analyse praktijkonderzoeksrapporten – adviezen

1. Creëer tijd en ruimte om de praktijkproblemen die leven in het schoolteam te onderzoeken
2. Zorg voor een ondersteunende omkadering voor praktijkonderzoek
3. Investeer in professionalisering en vorming rond praktijkonderzoek (nood aan hulp- en inspiratiebronnen)

Meer weten?

- **Boekhoofdstuk** in nieuwe publicatie van de reeks *Beleid voeren in het onderwijs*:

Naert, Vanblaere, & Frijns (te verschijnen). 'Meer dan brandjes blussen' De meerwaarde van praktijkonderzoek in het kader van duurzame schoolontwikkeling in het basisonderwijs. In: M. Van den Brande & W. Smets, *De leraar als onderzoeker*. Politea

- In ontwikkeling: artikel, praktijktekst, inspirerende getuigenissen en aanbevelingen.

Op de hoogte blijven? Bekijk de [projectpagina](#)

**school
onderzoek**

Interactieve inspiratiedag
voor leraren en onderzoekers

/ 08.03.2021

BEDANKT!

Vragen? Feedback? Ideeën?

 Benedicte.Vanblaere@arteveldehs.be